

1. El món grec: context històric

Els pobles situats a la zona oriental de la Mediterrània i les illes de la mar Egea van arribar a constituir unes brillants civilitzacions: la **civilització cretenca o minoica** (2200-1400 a. C.) i la **civilització micènica** (1600-1200 a. C.). El seu gran desenvolupament cultural i artístic va servir per a la formació de l'art grec; d'aquí que la seva cultura s'anomeni prehel·lènica. 1

La **civilització grega** ocupava una part dels territoris de la península dels Balcans, les illes de la mar Egea, la zona costanera de l'Àsia Menor i Creta. La seva història es pot dividir en: època arcaica (segle VIII al 480 a. C.), època clàssica (480-330 a. C.) i època hel·lenística (330-segle I a. C.).

1.1. Creta i Micenes

La mar Egea fou protagonista d'un intens tràfic comercial, amb una ruta important entre Creta i els litorals asiàtic i africà. A causa de la seva privilegiada situació geogràfica, **Creta** va viure una gran esplendor comercial. Les illes de la mar Egea, Creta i les Cíclades van fer de pont entre la Grècia continental i les ciutats costaneres asiàtiques. Els navegants i comerciants cretencs negociaven amb metalls preciosos, oli, blat, esclaus, manufactures, etc.

Creta es va erigir en centre d'una gran civilització urbana, anomenada també minoica. Als centres urbans

s'hi han trobat palaus en els quals exercia el poder un príncep representatiu de la classe rica de comerciants armadors, d'on procedeix el nom de talassocràcia cretenca.

Després del 1400 a. C., la civilització cretenca va entrar en declivi i els cretencs van quedar exposats als afanys conqueridors i la invasió dels grecs aqueus o micènics.

Els grecs de **Micenes** eren pobles indoeuropeus que s'havien instal·lat a la Grècia continental a començament del segon mil·lenni a. C. Els aqueus es van establir sobre la població autòctona i van crear una societat militar que vivia de l'agricultura, l'artesania, el comerç i la guerra. Exportaven llana i ceràmica i importaven metalls i objectes de luxe.

Les classes dirigents de les diverses monarquies o regnes estaven formades per reis, grups de funcionaris i caps militars.

L'expansió micènica es va dirigir cap a la Mediterrània occidental, cap al nord d'Europa i cap a les costes i illes de la Mediterrània oriental, la mar Egea. L'expansió comercial i marítima va originar les llegendes mítiques dels viatges d'Ulisses i dels de Jàson i els argonautes. Les mateixes causes van desencadenar la guerra de Troia, narrada per Homer en la *Iliada* i l'*Odissea*, en què s'explica el setge de Troia dut a terme pels aqueus.

La civilització micènica va arribar a la seva fi amb la invasió dels doris, l'incendi dels palaus, el canvi climàtic, la disminució de les collites i les revoltes dels pagesos.

1 Creta i Micenes.

2 Grècia i la colonització grega.

1.2. Grècia i la polis grega

La invasió dels doris va originar un període de conflictes, migracions de pobles sencers i destrucció de ciutats. D'aquesta manera es va iniciar a Grècia una època fosca que va durar fins al segle VIII a. C., moment en què comença el **període arcaic** (del segle VIII al V a. C.) de la història de Grècia.

Les característiques físiques de Grècia, de relleu muntanyós, van impulsar els pobles grecs cap a l'expansió per la mar Mediterrània per tal de comerciar i guerrear.

Una altra de les seves activitats va ser l'agricultura (cereals, vinya i olivera), els productes de la qual s'empraven per a comerciar. La capacitat comercial de les ciutats gregues fou un factor decisiu en la seva expansió política i cultural per la Mediterrània.

El baix rendiment dels camps, l'augment de població i la manca de terres per al conreu van originar un procés de colonització de la Mediterrània. 2

A poc a poc es va anar formant un veritable imperi colonial hel·lènic, encara que les relacions de les noves ciutats amb la península hel·lènica van ser simplement comercials i culturals.

Durant la colonització, Grècia va topar amb els imperis de l'Àsia Menor, la qual cosa va originar les guerres mèdiques (segle V a. C.) contra els perses. Els grecs van obtenir la victòria gràcies al poder naval de la ciutat d'Atenes.

L'**organització política** en l'època arcaica estava basada en les polis, que eren ciutats Estat governades per una aristocràcia de grans propietaris. Aquest sistema de poder en mans d'un grup privilegiat s'anomena oligarquia (govern d'uns quants).

A partir del segle V a. C., comença l'**època clàssica**, en què Atenes implanta la democràcia (govern del poble), basada en la participació política de tots els ciutadans. En la democràcia atenenca els ciutadans formaven part de l'Assemblea, en la qual es decidien la pau, la guerra, els pactes i aliances; s'aprovaven lleis i nomenaments, etc. La participació democràtica era negada als esclaus, als estrangers i a les dones.

En el **període hel·lenístic** (segles IV-I a. C.), el rei Filip de Macedònia va conquerir les polis gregues. Amb el seu fill, Alexandre el Gran, es va estendre la cultura grega pel seu enorme imperi. Després de les nombroses conquestes d'Alexandre, les ciutats gregues van quedar integrades en un vast imperi, que ben aviat es va fragmentar en regnes independents. Els generals que es van repartir l'imperi d'Alexandre van imposar les formes de govern monàrquiques.

Els grecs van desenvolupar les principals **ciències**: les matemàtiques, l'astronomia, la física, la medicina, la biologia, la geografia i la història.

En la seva recerca d'explicacions racionals als enigmes de l'existència, basant-se en la raó i la intel·ligència, va néixer la **filosofia**, el pensament racional. Els pares de la filosofia foren Sòcrates, Plató i Aristòtil.

Per als grecs la **poesia** va ser molt important, i va tenir el màxim representant en Homer, amb dues obres mestres: la *Iliada* i l'*Odissea*. Aquests poemes èpics narren el món anterior a la civilització grega.

Grècia, i especialment el món hel·lenístic, va posar les bases del que és l'**art**. L'art es va començar a considerar com a objecte d'admiració, de delict i de possessió, sense necessitat d'estar vinculat a una funció. També va canviar la concepció de l'artista, que va començar a ser reconegut i a viatjar per tal de realitzar nombrosos encàrrecs.